

ADAM csak segédeszközként folyamodik a statisztikához, és inkább mondatok elhagyásán, semmint kiválasztásán alapul.

Az így előállt referátum főbb jellemzői:

indikatív jellegű, azt szolgálja, hogy az olvasó eldöntesse, szükséges-e számára az eredeti dokumentum, tehát nem törekszik annak helyettesítésére;

az eredeti szöveg 10–20%-át tartalmazza;

a dokumentum terminológiáját használja;

a szövegből kiragadott karaktersorozatokról áll;

nem tartalmaz egyenleteket, táblázatokat, ábrákat stb.;

bevezetést, negatív eredményeket, az adatgyűjtés módszerét, magyarázatokat, véleményeket, példákat sem tartalmaz;

célokat, eredményeket és következtetéseket közöl.

A rendszer működésének alapja egy tárgyszójegyzék, amelyben a válogatást irányító szavak és kifejezések szerepelnek, mindegyikük szemantikai és szintaktikai kódokkal ellátva.

A szemantikus kód arra utal, hogy az illető kifejezést tartalmazó mondat várhatóan lényeges információt hordoz-e. A szemantikus kódok egy része negatív; negatív kód járul pl. „az előző kutatások”, „jól ismert tény”, „lényegtelen” stb. kifejezésekhez, úgyhogy illet tartalmazó mondatok kimaradnak a referátumból. A „jelen munkák során” típusú kifejezések viszont pozitív szemantikai kódot kapnak. Bizonyos szavak, kifejezések mondatközi kapcsolatra utalnak, így a negatív kód hatása áttérjed az előző, a következő stb. mondatra is.

A szintaktikus kódok a szavak és kifejezések nyelvtani szerepét jelzik és elsősorban a mondat-átszerkesztést segítik, segítségükkel az ADAM képes kihagyni pl. a vesszők közé tett megjegyzéseket.

Az előfordulási statisztika a tárgyszójegyzék módosításán keresztül befolyásolja a végleges eredményt. Egy

papírgyártással foglalkozó cikkben pl. a „this paper” kifejezés, amely az angolban „ez a papír” jelentést és „ez a dolgozat” jelentést egyaránt hordozhat, az adott esetben automatikusan „leértékelődik”, azaz a szokásosnál negatívabb szemantikai kódot kap, mivel sokszor fordul elő.

Végül a program *simító szerkesztést* végez, hogy a referátum megfeleljen a CAS szabványainak, így pl. rövidítéseket használ, amerikai helyesírásra ír át egyes angol helyesírású szavakat, egyszerűbb vegyületneveket képlettel helyettesít stb.

Az ADAM által készített referátumokat *összevetették a CAS referátumaival*. Az értékelés – a dolog természetéből adódóan – szubjektív elemeket is tartalmazott. Megállapítható, hogy az ADAM referátumok tömörségben és egyéb szempontokból is elmaradnak a hagyományosak mögött, de lényegében megfelelnek a célnak. Az eredmény nagymértékben függ a dokumentum szerkezetétől. Az automatikus referátum az ún. lineáris felépítésű cikkek – bevezetés, cél, módszer, eredmények és következtetés – esetében tükrözi leginkább az eredeti dokumentum lényegét. Mindig tartalmaznak azonban néhány olyan mondatot, amelyek első ránézésre a témakör, sőt az eredeti cikk alapos ismerete nélkül is kihagyhatók. Az *utólagos szerkesztéssel* – amely már sokkal kevesebb időt, hozzáértést igényel – jelentősen javítható a referátum minősége.

Figyelemre méltó tény, hogy egy referátum elkészítése átlag 0,6 másodperc gépidozt vesz igénybe.

[POLLACK, J. J. – ZAMORA, A.: *Automatic abstracting research at Chemical Abstracts Service. = Journal of Chemical Information and Computer Sciences*, 15. köt. 4. sz. 1975. p. 226–232.]

(Valkó Péter)

SZABADALMI TÁJÉKOZTATÁS

Szabadalmi tájékoztatás Angliában

Az angol Derwent vállalat 1976. januárjától kezdve kibővítette gépesített tájékoztató szolgáltatását, amennyiben mind a teljes szabadalmi file-jét, mind a folyóiratcikkek file-jét bekapcsolta egy interaktív on-line keresőrendszerbe. A rendelkezésre álló szabadalmi adatbázis 1963-ig visszamenőleg 1200 ezer szabadalom, a gyógyszerészeti irodalom adatbázisa 1964-ig visszamenőlen 450 ezer folyóiratcikk adatait tartalmazza. Az előbbi havi 40 ezer szabadalommal, az utóbbit havi 3500 hivatkozással egészítik ki.

A vegyipar számára a visszamenőleges, gyors információkeresést az 1970 óta megjelenő *Central Patent Index* (Központi Szabadalmi Index) teszi lehetővé. A *Patent Abstracts Publications* (Szabadalmi Referáló Kiadványok) a nem vegyészeti tárgyú szabadalmi leírások ábrákkal ellátott referátumait közli. A *World Patent Index* (Világ Szabadalmi Index) heti több mint 12 ezer szabadalmi leírás legfontosabb adatainak gépi indexe.

További felvilágosítás: Derwent Publications Limited, Rochdale House, 128 Theobalds Road, London WC1X 8RP.

[FID News Bulletin, 26. köt. 2. sz. 1976. p. 22.]